

Justitiedepartementet
Enheten för processrätt och domstolsfrågor
103 33 Stockholm

Yttrande över slutbetänkandet Rättssäkerhetsgarantier och hemliga tvångsmedel SOU 2018:61

Sammanfattning

Regleringen av hemliga tvångsmedel är av central betydelse för rättssäkerheten. Åklagarmyndigheten är därför positiv till att praxis på ett antal områden kodifieras och att det i lagtexten blir tydligare vad som gäller i vissa frågor rörande hanteringen av hemliga tvångsmedel. Vidare är det positivt för brottsbekämpningen att överskottsinformation ska få användas i större utsträckning för andra syfte än det som legat till grund för tillståndet till ett hemligt tvångsmedel.

Nedan följer i övrigt Åklagarmyndighetens kommentarer i för Åklagarmyndigheten relevanta delar.

7.1.4 Personkrets

Åklagarmyndigheten tillstyrker förslaget om att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation endast ska få avse meddelanden som den som åtgärden riktas mot deltar i.

Åklagarmyndigheten instämmer i uppfattningen att mer tydliga och begränsade bestämmelser om vilken personkrets som hemliga tvångsåtgärder får användas mot skyddar den personliga integriteten. Det är därför betydelsefullt ur främst integritetssynpunkt att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation endast ska få avse meddelanden som den som åtgärden riktas mot deltar i. Det är dock av stor vikt att, som framgår av utredningens författningskommentar, det får anses att den misstänkte deltar i samtalet och samtalet således får avlyssnas, även när man kan säga att någon av meddelandets parter kommunicerar som ombud för den misstänkte.

7.2.5 Innehållet i beslut om att tillåta tvångsåtgärder

Åklagarmyndigheten tillstyrker förslaget om att det i beslut om att tillåta postkontroll ska anges vilka försändelser som tillståndet avser.

Av utredningens författningskommentar framgår att förordnandet om postkontroll inte bör ges större omfattning än vad som är oundgängligen nödvändigt, vilket Åklagarmyndigheten har förståelse för. Det är dock av vikt att det inte blir alltför höga krav på specifikation av försändelserna då detta riskerar att begränsa möjligheterna för brottsbekämpning genom postkontroll. Det är inte alltid som det är känt exakt från vilken avsändare en försändelse avvaktas eller vilken storlek som kan tänkas vara aktuell på en försändelse. Även om en leverans av narkotika avvaktas kan t.ex. ett meddelande från narkotikaleverantören, som kan vara av betydelse för en brottsutredning, lämnas på en lapp i ett mindre kuvert eller på ett vykort.

7.3.3 Överskottsinformation

Åklagarmyndigheten tillstyrker förslaget om att de särskilda begränsningarna för när förundersökning får inledas och brott utredas på grund av överskottsinformation från hemliga tvångsmedel ska tas bort och att det ska krävas åklagarbeslut för att få använda överskottsinformation.

Åklagarmyndigheten instämmer i uppfattningen att de nuvarande bestämmelserna om hur överskottsinformation får användas till viss del är otydliga och därutöver för långtgående såvitt avser överskottsinformation från hemlig rumsavlyssning och tvångsåtgärder enligt lag (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Detta kan, som utredningen konstaterat, leda till att brott som begås mot enskildas privatliv inte kan förhindras och utredas. Utredningen har gett exempel på brott där säkerhetspolisen och Polismyndigheten med dagens reglering rörande överskottsinformation från hemlig rumsavlyssning och tvångsåtgärder enligt lag (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott är förhindrade att ingripa, t.ex. vid misshandel, sexuellt övergrepp mot barn, köp av sexuell handling av barn eller sexuellt tvång. Integritetsintrånget i att en person blir misstänkt även för något av dessa brott genom överskottsinformation vid användande av de tvångsmedel som nämnts ovan står inte i proportion till att säkerhetspolisen och polisen är förhindrade att ingripa för att avbryta ett pågående brott eller att utreda dessa brott. Detta särskilt med beaktande av skyldigheten att inleda förundersökning så snart det finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats och tillika polisens rapporteringsskyldighet vid kännedom om brott som hör under allmänt åtal.

Av vad som framgår av utredningen saknas det anledning att tro att antalet ansökningar om hemliga rumsavlyssningar skulle öka eller verkställigheten göras annorlunda om det fanns en ökad möjlighet att använda överskottsinformation. Utöver att användning av hemlig rumsavlyssning är resurskrävande, har en åklagare ett tjänstemannaansvar vid en ansökan om ett hemligt tvångsmedel samt en skyldighet att häva ett tillstånd till hemligt tvångsmedel som det inte längre finns skäl för. Tillståndsprövningen görs av en oberoende domstol och SIN har möjlighet till efterföljande tillsyn. Risken för missbruk måste därför anses vara mycket låg.

Härutöver är det rimligt att det kodifieras att åklagaren, som ju har det övergripande ansvaret för förundersökningen, är den som beslutar om användning av överskottsinformation.

7.3.4 Granskning, förstöring och dokumentation

Åklagarmyndigheten tillstyrker förslaget att samtliga upptagningar och uppteckningar som har gjorts vid verkställigheten av hemliga tvångsmedel under en förundersökning, med undantag för sådant material som omfattas av avlyssningsförbudet, ska bevaras till dess förundersökningen har lagts ner eller avslutats, eller, om åtal har väckts, målet har avgjorts slutligt. Det tillstyrks också att undantag ska få göras om den misstänkte eller försvararen medger det.

Vidare tillstyrks förslaget om att beslut och andra åtgärder som rör hemliga tvångsmedel ska dokumenteras om de avser verkställighet, avlyssningsförbudet, upphävande av tillståndet, användande av överskottsinformation, förstörande av upptagningar och uppteckningar, tillträdesförbud och underrättelse till enskild.

Åklagarmyndigheten är positiv till att det tydliggörs när material från hemliga tvångsmedel ska bevaras och förstöras. Det är rimligt, med hänsyn till Europakonventionens krav på en rättvis rättegång, att allt material från verkställigheten av ett hemligt tvångsmedel bevaras i enlighet med vad utredningen föreslagit med hänsyn till de svårigheter som kan vara förenade med att bedöma vad som är av betydelse från brottsutredningssynpunkt. Det är även positivt att det i förslaget tydliggörs att det föreligger ett undantag från förstörandeskyldigheten för material som används i andra förundersökningar eller för att förhindra brott. Det är viktigt att det tydliggörs, som framgår av utredningens författningskommentar, att om ett mål avgjorts slutligt och förundersökning i direkt samband med det återupptas, t.ex. på grund av en friande dom, materialet ska bevaras till dess förundersökningen på nytt avslutats, lagts ner eller målet avgjorts slutligt. Det är även av stor vikt att det bereds möjlighet att bevara materialet om en förundersökning avser flera

personer men domen endast avsett en av dem och förundersökning fortfarande pågår.

Härutöver instämmer Åklagarmyndigheten i att en viss dokumentationsplikt är nödvändig för att en adekvat efterhandskontroll ska kunna göras av användandet av hemliga tvångsmedel i ett ärende. Som framgår av utredningen, utgör förslaget till stor del redan en kodifiering av det som framgår av t.ex. Riksåklagarens riktlinjer och Åklagarmyndighetens föreskrifter och RättsPM. Det är alltså positivt att det tydliggörs i lagtext vilka beslut och åtgärder som ska dokumenteras.

7.7 Insyn, sekretess och överföring av information

Förslaget att den misstänkte och försvararen så snart åtal har beslutats, på begäran, ska få en sammanställning av förundersökningens sidomaterial tillstyrks.

Att den misstänkte och dennes försvarare ska beredas möjlighet att få del av en sammanställning över en förundersöknings sidomaterial är rimligt. Som nämns av utredningen kan dock sidomaterialet innehålla mycket känsliga uppgifter t.ex. uppgifter som gör det möjligt att identifiera informatörer. Av utredningen framgår att sekretessbelagda handlingar så långt som möjligt ska beskrivas i förteckningen och inte endast nämnas som sekretessbelagd handling. Det är härvid viktigt att kraven på sammanställningen inte riskerar att bli så detaljerade att sådana känsliga uppgifter kan utläsas redan av sammanställningen. Det vore därför värdefullt om efterfrågad detaljnivå på sammanställningen skulle kunna specificeras ytterligare i förarbeten.

Detta yttrande har beslutats av riksåklagaren Petra Lundh efter föredragning av kammaråklagaren Anna Edebalk. I den slutliga handläggningen av ärendet har också överåklagaren Mats Svensson deltagit.

Petra Lundh

Anna Edebalk

Kopia till
Biblioteket, rättsavdelningen
Charlotta Myrén, verksledningen